

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА У БЕОГРАДУ

На седници Наставно-научног већа одржаној 8. јула 2016. усвојен је извештај ментора о урађеној докторској дисертацији „Политички дискурс о Косову и Метохији у недељницима Нин и Тајм од 2000. до 2013. године“. Комисија за преглед и оцену докторске дисертације је у саставу: проф. др Неда Тодоровић, редовна професорка Факултета политичких наука Универзитета у Београду, проф. др Иван Цветановић, ванредни професор Универзитета у Нишу, Филозофски факултет и проф. др Добривоје Станојевић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду и ментор. После увида у приложену документацију и прегледа докторске дисертације, Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета следећи

ИЗВЕШТАЈ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидаткиња мр Гордана Залад рођена је 11. априла 1958. године у Подравској Слатини, где је завршила три разреда гимназије. Четврти разред гимназије завршила је у Elliot Lake Secondary School у Канади. Октобра 1977. уписала се на Филолошки факултет Универзитета у Београду на новооснованој двопредметној групи: Енглески језик и књижевност и италијански језик и књижевност. Дипломирала је октобра 1981. као први студент свих једанаест група Филолошког факултета. Постдипломске студије на смеру Социологија језика уписала је одмах по завршетку основних студија. Године 1982/83. похађала је постдипломске студије на Одељењу за лингвистику Универзитета у Торонту. Академски назив магистра филолошких наука стекла је одбравивши магистарски рад на Филолошком факултету у Београду под називом: „Прилог

проучавању очувања југословенских језика и културе у Канади“, под менторством проф. Др Ранка Бугарског (чланови комисије проф. Др Весна Половина и проф. Др Дарко Танасковић).

Запустила се на Институту за стране језике у Београду 1981/82. Радила је као предавач за српскохрватски језик на Катедри за словенске језике Универзитета у Торонту 1982/83. Вративши се у земљу 1983, запустила се на Коларчевом народном универзитету, а потом је дуго живела у иностранству. На Факултету политичких наука запустена је од 2003. године када је стекла звање вишег предавача енглеског језика. Школске 2005/6 предавала је енглески језик струке на Правном Факултету. Члан је више језичких удружења. Учествовала је на семинарима и конференцијама у земљи и иностранству: TESOL Conference, Торонто (1983), International Conference to Mark the 75th Anniversary of the English Department, English Language and Literature Studies: Interfaces and Integration, Београд (2004), Internacional Conference for Academic Disciplines, Беч, (2013) и „Језик, књижевност, дискурс“, Ниш (2014).

Осим магистарског рада, кандидаткиња је урадила неколико реферата за конференције у земљи и иностранству. Реферат под називом „Употреба СХ међу нашим исељеницима у Канади“ (1986), IV Конгрес савеза лингвиста Југославије, Херцег Нови; „Computer Mediated ESP Teaching in Distributed Learning Environments“ (2007), ELLSII75 Proceedings, Volume II, Филолошки Факултет, Београд; „ESP for Journalists: The New York Times as a Source Book“, ISAS Conference, Vienna, (2013); „Political Discourse in the Light of new Rhetoric Genre Study“ (2014), Ниш. Мр Гордана Залад бави се и књижевним радом. Написала је два романа: „Зашто баш ја“, издавач Словенско слово (2006, два издања) и Дерета (2007). И „Плава тишина“ роман о политичком логору Голи оток, Evro-Giunti (2014).

Докторска дисертација кандидаткиње мр Гордане Залад под насловом „Политички дискурс о Косову и Метохији у недељницима Нин и Тајм од 2000. до 2013. године“ је урађена у складу са правилима Универзитета у Београду и Факултета политичких наука. Ова тема обједињује медијске студије и новинарство са неколико лингвистичких дисциплина. Без резимеа и садржаја, садржи 227 страница текста који је подељен на осам поглавља. Емпиријско истраживање политичког дискурса њузмагазина ове докторске дисертације урађено је на три нивоа анализе: текстуални, интертекстуални и контекстуални и подељено на три поглавља (5, 6 и 7). У списку коришћене литературе наведено је 203 библиографске јединице. Увидом у евиденцију

Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ утврђено је да до сада код нас није објављена докторска дисертација под истим насловом. Такође, резултати анализе путем „Ephorus“ програма потврдили су да је докторска дисертација аутентично и оригинално дело.

2. Предмет и циљ дисертације

Докторска дисертација „Политички дискурс о Косову и Метохији у недељницима Нин и Тајм од 2000. до 2013. године“ је значајна за разумевање реторичке структуре политичког дискурса њузмазина у значајном историјско-политичком периоду за Србију – непосредно после ратних дешавања 1999. године. Кандидаткиња се одлучила да анализу уради на корпусу који је састављен од чланака два недељника: Нин и Тајм. Овај избор аргументује се чињеницом да ови њузмазини заузимају важно место у српском и светском медијском спектру, те да имају најдужу традицију и значајан утицај у друштвима у којима излазе.

Предмет истраживања ове докторске дисертације јесте функционисање реторичко-стилских елемената политичког дискурса у оквиру извештавања различитих недељника о Косову и Метохији. Ова тема је изабрана за оба корпуса да би се упоредило и контрастирало.

Кандидаткињу у овом раду највише занима како су структурисани новински текстови о Косову и Метохији у два наведена недељника различита по пореклу, језику, политичкој оријентацији и сл. Дакле, главно питање је како се исти жанр о истој теми реализује у два различита политичка, друштвено-културна и језичка контекста. То је постигнуто применом сложеног аналитичког оквира на анализе дискурса на три равни. На текстуалном нивоу, главни циљ је био да се истражи генеричка и реторичка структура свих текстова, а затим изврши поређење резултата два корпуса. На интертекстуалној равни, фокус истраживања је на лингвистичко-реторичкој анализи и показује анализу вредновања ставова, затим анализу извора на које се аутори текстова позивају и ослањају и које интертекстуалне праксе користе при писању својих текстова. После анализе оба корпуса, урађено је поређење резултата анализе. На трећем нивоу анализе, истраживање се помера са текста на друштвено-политичку и културну област утицаја на писање текстова о Косову и Метохији, односно циљ је био да се истраже утицаји медија (институционално окружење), дискурса става и екстремедијских фактора на дискурс њузмазина.

Коришћена су два главна метода истраживања: анализа садржаја и критичка анализа дискурса. Најпре је урађена аналитичка анализа теорија и дисциплина које чине теоријски оквир рада. Дескриптивном методом је описан српски и енглески корпус. Метод контрастивне компаративне анализе коришћен је на сва три нивоа анализе, јер је истраживање о анализи два корпуса који се пореде и утврђују се сличности и разлике. Коришћен је и квантитативни метод за анализу вредновања ставова.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са предметом рада и циљевима предложеним у пријави теме докторске дисертације, истраживањем је потврђена главна хипотеза рада да ће се текстови у два различита друштвено-политичка, културна и језичка контекста значајно разликовати. Заинтересованост за предмет, односно тему овог истраживања, показује велики број текстова у Тајму и Нину у истраживачком периоду. Важно је приметити да недељник Тајм има велики број читалаца у односу на Нин, чије интернет издање је идентично штампаној верзији. Осим тога, тема Косова нема једнаку политичку, историјску, друштвену, верску и митолошку важност за ауторе текстова и њихове институције.

Разлике у структури између текстова показале су се на свим нивоима анализе. Утврђено је да се текстови два корпуса уклапају у микрожанрове из дате литературе и схеме генеричке и реторичке структуре које су постављене у раду, али се значајно разликују јер српски аутори показују већу разноликост у реторичкој структури. У раду се износи да су текстови у енглеском корпусу краћи од текстова у српском корпусу. Текстови у Тајму не прелазе просторни оквир – највише заузимају две странице. Када је реч о простору у Нину, уређивачка политика је много флексибилнија када су у питању аутори великог ауторитета у својој ужој области, политици или новинарству и текстови су знатно дужи него у Тајму.

Како кандидаткиња закључује, аутори оба корпуса користе интертекстуалне праксе, с тим што српски аутори у значајнијој мери користе „текст у тексту“, статистичке податке, интервју и сл. да би постигли своје циљеве. Аутори оба корпуса користе евалуативне ресурсе, али су српски аутори субјективнији и вокабулар показује већи степен пристрасности. Аутори српских текстова више се позивају на именоване (политичаре и званичнике) и директне изворе. Иако је главна тема у оба недељника независност покрајине Косово и Метохија и стварање нове државе, она је другачије

представљена у текстовима два језичка корпуса услед глобалне политичке и друштвене позиције: енглески текстови се заузимају за албанску страну, док српски текстови показују подршку Русије.

Друга хипотеза, која гласи да ће се језичка средства у великој мери разликовати с обзиром на природу језика и његову друштвено-културну условљеност, као и функцију посредника између медија и читалаца, такође је потврђена у смислу различитости текстова по дужини реченице и по употреби језичких ресурса што се види из анализе вредновања ставова и интертекстуалне анализе. Реченице су знатно дуже у српском корпусу, што кандидаткиња сматра последицом синтаксе и структуре српског језика, културних и ванјезичких фактора.

Трећа хипотеза, која гласи да ће чињенице о Косову бити представљене и интерпретиране различито услед различитог политичког позиционирања актера у структури глобалне моћи, такође се потврдила на контекстуалном нивоу у анализи тема и наслова где се издваја бинарни дискурс албанска/српска страна и бинарна подршка Исток/Запад, а та подела је у складу са поларизацијом глобалне политичке моћи.

Исто тако, помоћна хипотеза да постоје сличности у извештавању на енглеском и српском језику у два различита друштвена, политичка и културна контекста, потврђена је у смислу сличности: објективног извештавања и позиционирања аутора, коришћења интертекстуалне праксе и евалуативних ресурса, па је после сваке анализе на сва три нивоа урађена компаративна анализа резултата два корпуса.

На основу овог рада, оба њузмагазина представљају јавни форум за дискусију, с тим што је српски магазин, услед различите друштвено-политичке и идеолошке подлоге, а неоптерећен стриктном уређивачком политиком у погледу дужине текстова, склон ширем и дубљем сагледавању тема, узрока и последица, а и да су два корпуса производ својих друштвено-политичких, културних и језичких контекста.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Након краћег увода и формулације истраживања, у другом поглаљу су изнети предмет и циљеви истраживања, хипотезе од којих се полазило, методолошки приступ, као и значај теме.

Треће поглавље рада *Теоријски оквир и значење основних појмова* обједињује релевантне теорије и дисциплине које сачињавају сложени теоријски оквир рада. Из

теорије анализе дискурса развио се критичко-аналитички приступ политичком дискурсу: критичка анализа дискурса. Најзначајнији модел је дао Ферклаф и његов приступ је заснован на чињеници да је употреба језика истовремено обликована друштвом, а и да она обликује друштво, а у средишту анализе је текст. Интертекстуална анализа бави се анализом и интерпретацијом текста, а зависи од друштвених и културних параметара. Системска функционална лингвистика је научна дисциплина која посматра језик као семиотички систем, а функције језика заузимају централно место: шта се језиком постиже и како се то постиже. Ове дисциплине су основа на којој је кандидаткиња градила теоријски оквир. Из системске функционалне лингвистике развила се теорија вредновања коју су развили припадници Сиднејске школе. Теоријски оквир вредновања има сложен и детаљан систем ресурса за конструисање интерперсоналног значења. У овом раду се истражују сличности и разлике у оквиру жанра политичких недељника те је кандидаткиња објаснила концепт теорије жанра из угла нових реторичких студија, системске функционалне лингвистике и студија из области енглеског језика струке. Све дисциплине наткриљује нова контрастивна реторика која у истраживањима акценат ставља на реторичку структуру. Реторичке структуре су друштвено конструисане и преносиве, а и разликују се међу језицима и културама. Овај нови концепт реторичке анализе употпуњава свеукупну слику света која је померена од текста ка његовим дубљим структурама које се виде у интертекстуалној и контекстуалној равни анализе овог рада. Кандидаткиња је показала да иако све наведене теорије имају своје различите теоријске оријентације, заједничко им је то што се баве изучавањем везе између језика и друштвеног контекста у оквиру дискурса одређеног жанра.

У четвртом поглављу *Корпус*, кандидаткиња аргументује избор корпуса чињеницом да је интересовање за медије и језик медија у научним анализама у константном порасту. Улога медија и дискурс имају веома важну улогу у стварању текстова у друштвеном, политичком и културном контексту. Описују се и анализирају енглески и српски корпус који чине педесет текстова два њузмагазина. Даје се и кратак историјски преглед и политичка оријентација два недељника, као и поређење два корпуса.

У петом поглављу *Текстуална анализа корпуса*, урађена је анализа на текстуалном нивоу и најпре су одређени микрожанрови којима текстови припадају, затим генеричка и реторичка анализа са детаљном анализом сваког текста и у

последњем делу поглавља идентификовани су главни учесници у дискурсу. Анализа микрожанрова енглеских текстова је показала да је најдоминантнији микрожанр аргументативна медијска експозиција (15 текстова). Затим следе: експланаторна медијска експозиција (8 текстова), хортаторна медијска експозиција (1 текст) и медијска дискусија (1 текст). Најбројнији микрожанр у српском корпусу јесте експланаторна медијска експозиција (13 текстова). Следе: аргументативна медијска експозиција (7 текстова), проблем/решење (1 текст) и медијски изазов (4 текста). У овој првој анализи микрожанра види се да два корпуса показују значајну разлику. Подела на микрожанрове и њихове функције уклапа се у понуђену схему коју су поставили Мартин и Питерс, Вајт и Хоји од које је кандидаткиња пошла. Анализа учесника дискурса показује да су се аутори оба корпуса усредсредили на специфичне људске (165) или специфичне не-људске актере (175) и скоро упола мање на генеричке људске (63), а скоро десет пута мање на генеричке не-људске актере (17) и ова анализа показује највише сличности у два корпуса од свих анализа.

У шестом поглављу *Интертекстуална анализа корпуса*, кандидаткиња је најпре урадила анализу вредновања ставова по моделу Сиднејске школе, а затим, интерперсоналну и интертекстуалну анализу свих микрожанрова који су издвојени у текстуалној анализи. Анализа вредновања ставова показује да аутори оба корпуса користе „процену“ у конструисању својих текстова. Анализа става показује да аутори оба корпуса највише користе естетску категорију „апрецијације“, како је назива кандидаткиња. Српски аутори користе етичку категорију „процене“ у значајно већој мери. Емотивна категорија „афекат“ није пронађена ни у једном корпусу. Анализа амплификације става показује да аутори оба корпуса више користе „снагу става“ него „фокус става“. Резултати укупне анализе показују да су српски аутори више користили ресурсе анализе вредновања и да су били емотивнији у односу на ауторе енглеских текстова, који су били објективнији према теми Косова и Метохије у својим ставовима.

По узору на Базерманов аналитички модел (Bazarman, 2004), на Вајта (White, 2002), Сколона (Scollon, 2004) и Гофмана (Goffman, 1974, 1981), кандидаткиња је урадила интертекстуалну анализу микрожанрова идентификованих у оба корпуса.

У седмом поглављу *Контекстуална анализа корпуса*, фокус истраживања помера се са текста на контекст и истраживани су „екстремедијски фактори“ који утичу на писање текстова. Истраживани су најважнији фактори који утичу на стварање текстова: улогу медија и дискурса у енглеској и српској литератури.

Из анализе наслова и тема која је урађена по узору на Ван Дајка (Van Dijk, 1988), утврђено је да је политички дискурс о Косову и Метохији презентован у групи од 6 главних тема у енглеском корпусу: независност Косова, НАТО, сукоби, проблеми унутар Косова, проблеми са Србијом и промене које су почеле да се дешавају у новоформираној држави. У контекстуалној анализи превладава бинарни дискурс: с једне стране, албанска и српска страна, а са друге стране Запад и Русија. Запад подржава албанску, док Русија српску страну и у том бинарном супротном систему одражава се светски поларитет на Исток и Запад. Стиче се утисак да аутори, иако објективно преносећи дешавања на Косову и Метохији, ипак подржавају албанску страну. Они то не износе отворено и директно, већ имплицитно и користећи пасивне конструкције и модалност. Када аутор каже да Запад треба да помогне младој држави у настајању (Косово), то је подршка политици западних земаља у којима Тајм излази (САД и Велика Британија).

Српски текстови више пажње посвећују дипломатским преговорима у тражењу решења за решавање „косовског проблема“. Ове теме заокупљују ауторе текстова који ипак имају дозу пристрасности ка српским погледима.

У осмом поглављу, *Закључак*, кандидаткиња сумира резултате истраживања добијене анализама на три нивоа и закључује да истраживање показује значајне разлике између два корпуса, али и сличности.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидаткиња мр Гордана Залад тврди да се научни допринос ове дисертације огледа у теоријском и практичном смислу. Урађено је истраживање политичког дискурса два угледна недељника у два различита друштвена, политичка, културна и језичка контекста, какво није рађено до сада на овим просторима.

Овај рад даје значајан допринос интердисциплинарности у науци: примена лингвистичких теорија на медијском дискурсу. Допринос рада је и у интегративном аналитичком теоријском оквиру који чине: контрастивна реторика, критичка анализа дискурса, системска функционална лингвистика, и теорија језика струке на којима се темеље истраживања и овај аналитички оквир представља новину у анализи жанра у Србији.

Значајно је да је ово први рад о теми Косова и Метохије из перспективе контрастивне и компаративне анализе дискурса њузмагазина.

Истраживања на три нивоа анализе показала су каква је реторичка структура чланака два њузмагазина, које интертекстуалне праксе су аутори текстова користили при писању својих текстова, какву улогу су аутори имали и шта је утицало на њихово писање (медијски и екстремедијски фактори).

Кандидаткиња тврди да је важан и педагошки аспект овог рада, те да се анализе рађене у овом истраживању могу применити у настави енглеског језика струке студентима комуникологије и новинарства на Факултету политичких наука.

Секундарни допринос овог рада јесте да ово истраживање може имати примену и у другим областима: лингвистици, социолингвистици, политикологији, социологији и комуникологији.

6. Закључак

Комисија оцењује да је докторска дисертација урађена према одобреној пријави и да задовољава услове за јавну одбрану. На основу овог реферата, комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука да одобри кандидаткињи мр Гордани Залад одбрану докторске дисертације „Политички дискурс о Косову и Метохији у недељницима Нин и Тајм од 2000. до 2013. године“.

КОМИСИЈА:

Проф. др Неда Тодоровић

Проф. др Иван Цветановић

Проф. др Добривоје Станојевић